

Diese Berechnung lehrt Nipsus in der *fluminis varatio* (285.4, 286.10) worunter nicht die Krümmung, sondern die Übermessung des Flusses, oder anderer unzugänglicher Stellen zu verstehen ist». Heus aquí com ja ho va explicar Saumaise [c. 1645] en les seves *Plinianae Exercitationes* (p. 664): aclari-
 rint, alhora, la frase *varare alveos pontium*, que inducix Ernout a error (Ernout-M., que d'altra banda explica *varatio* encertadament): «*varatio fluminis*, idem ac *διάβασις* --- Et in fragmento ex libris Magonis et Bygorae: *Nam sunt et alii pontes in vicinalibus et privatis viis, quorum alvei varantur*, idem ac 'transire et trajicere'. *Alveos pontium vocat rivorum alveos, qui pontibus impositis, trajiciuntur et transmittuntur*». I passa a explicar les *varas* de Vitruvi com uns travessers en manera de pont.

Varat, V. *verat* (VARI) *Varca*, V. *avarca* *Vardala* (Dag., ross.) sembla ser mal accentuat en lloc de *vardalà*, com a variant de *hortolà* (*ve-*) amb contaminació dels noms de moixó *verderol* o *verdum*

VAREC, 'algues i altres despulles llançades a la platja per les ones', del fr. *varec*, manllevat de l'ags. *wræc* (cf. angl. *wreck*, al. *wrack* 'despulles d'un naufragi'). □ 1.ª doc.: Bartra, 1956.

VARENÇA, mena de medís en les embarcacions, pres del fr. *varangue* id. (per conducte del prov. *varengo*, variant *varenglo*, TdF), d'origen germànic, probablement de l'esc. arcaic VRANG 'quaderna' (esc. ant. *rōng*, suec dial. *vrang*, noruec dial. *vraang*), derivat del verb WRINGAN (angl. *wring* etc.), amb el sentit fonamental de 'post torçada o arquejada'. □ 1.ª doc.: 1840, Lab.

Encara que també s'usa en català, n'hi ha hagut més ús en francès, portuguès, castellà i llengua d'oc; car, en la nostra, han estat, sempre, més arrelats els concurrents mediterranis *medís* i *estamenera*, per més que en la història de la construcció nàutica s'han establert distincions entre els tres termes, en la disquisició de les quals no podem entrar aquí. Per a la forma de les *varengues* valencianes, veg. el gravat en *Misceh. Fabra*, 348, n.º 4. Per la mateixa raó podem estalviar-nos la repetició de l'estudi crític de la història i etimologia del mot dins el germànic, que raono detingudament en el DCEC/DECH.

En francès la paraula *varangue* ja apareix documentada des de l'a. 1382, molt més tard en llengua d'oc, port. i cast. *varanga* [1696]; per tant és segur que totes aquestes llengües la reberen del fr., amb adaptació al sufix *-enga* de les llengües romàniques meridionals; al català, naturalment, és probable que arribés per conducte occità més que no a través del castellà, com suposa AlCM, puix que també consten altres sinònims, en lloc d'aquest, en les fonts castellanes de 1587, 1611 etc.

DERIV.: *Varengatge* (Lab. 1840, com *-ndatge* err. tip.).

Vareta, V. *vara* *Varga*, en grafia més correcta *barga*, 'munt cònic de fenc, a muntanya', mot peculiar, en català, de l'alta Ribagorça i alguna vall pallaresa (Benasc, Pont de Suert etc.), més estès en cast., on l'hem estudiat en detall, en el DCEC/DECH (VARGA). En la segona obra (v, 743-747), on faig rectificacions i addicions importants a l'estudi del DCEC, em detinc especialment en la forma ribagorçana, en DECH v, 744a 43-53. És un mot certament pre-romà i probablement cèltic. A la bibliografia que ja indico allà, es pot afegir Rohlfs, *Le Gc.*, § 419, p. 112 (amb algun detall més, no tan nou com incert).

Vargues 'bregadores' (Dag.), és *bargues*, per al qual veg. BREGAR

VARI, pres del ll. *varius* 'de colors diversos', 'variati, divers', 'inconstant'. □ 1.ª doc.: mj. S. xv (un cop en Llull).

«Maleyt lo jorn que m fon donada vida, / puix tant só vist en mos volers contrari: / yo só aquell qui l pensament he *vari* / e voluntat del tot desaïnada»; «l'enteniment se volta / --- / tostemps havem un moviment molt *vari*, / d'altre mogut, e tostemps ordinari», Ausiàs CXIX, 1c; CXIII, 16i. «--- / Yo fuy temptat / prengué muller / --- / de mes parentes / --- / una n triàs / --- / llur oradura / après pensava: / deliberava / tot lo contrari; / trobant-me *vari* / d'opinions / --- yo m delibere / que pus no spere / ---», JRoig (*Spill*, 6444); «--- menyspreades les viudes dispostes, / voleu les donzelles, que s troben compostes / de seny més mudable que l *vari* penell», *Disputa de Viudes i Donzelles*, v. 89.

Altres vegades, ja en el període clàssic, no té aquest sentit tan pregnant de 'mudable, inconstant' sinó que, posat en plural, sols indica la idea de diversitat, varietat: «Tant major ma desventura aumenta, car no augmenten los meus mals ab sperança de *varis* remeys, puis los cruels fets la mia destrucció han ordenat, en fer-me veure lo major mal que d'amor s'esperava», en un capítol de lamentacions de Tirant, inclòs encara en la part de JoMartorell (Ag., § 276, III, 246.10f.). V.-ne en els Dag. i AlCM encara més cites quatre-centistes en un i altre sentit.

Llull ja emprà algun cop *vari* i derivats: «Lo nom de Déu no és *variable*, mas lo crestià e l jueu e l sarrahí lo *variegen* per *varies vous* e vocables» (*Proverbis de R.*, 3).

Accs. represes en els escr. de la Renaix., almenys en la llengua literària: «Per puigs i serres s'acaramulla / frondós boscatge, d'un verd etern, / que eixa floresta de *varia* fulla / la tardor trista mai la despulla / ni el fred d'hivern. / Oh paradís que apar, al món, extern ---», Miquel Costa i Llobera, *Cala Gentil*, estrofa 3.^a «Aquella gent cansada, pujant un aspre rost, / entra dins la gran boca, perdent allà tantost / la llum del cel, i els *varis* renjus de mar i terra; / eterna nit sagrada..., silenci sord que aterra...», id., *La deixa del geni grec*, v. 219.

En canvi és un mer castellanisme l'ús del pl. *varios* amb paper de pronom (igual té que sigui en aquesta